

מדינת ישראל
משרד החינוך

- א. סוג הבחינה: בגרות לבתי ספר על-יסודיים
- ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
- מועד הבחינה: קיץ תשע"ד, 2014
- מספר השאלון: 575, 057204
- נספחים: א – מפה לשאלה 2
- ב – תמונות לשאלה 4
- ג – תמונות לשאלה 5

גאוגרפיה ופיתוח הסביבה
הפיתוח והתכנון המרחבי

2 יחידות לימוד
השלמה ל-5 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעותיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שבע שאלות, ומהן עליך לענות על ארבע בלבד. לכל שאלה – 25 נקודות; סה"כ – 100 נקודות.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: **אטלס משנת 1993 ואילך**:
 – אטלס אוניברסיטאי חדש, הוצאת יבנה
(ללא המילון למונחי הגאוגרפיה)
 – אטלס כרטא – פיזי, מדיני, חברתי, כלכלי
 – אטלס כרטא אוניברסלי
- ד. הוראה מיוחדת: כדי להמחיש את תשובותיך היעזר בסרטוטים, בחתכים ובגרפים, לפי הצורך.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

המשך מעבר לדף ◀

ה ש א ל ו ת הפיתוח והתכנון המרחבי

בשאלון זה שבע שאלות, ומהן עליך לענות על ארבע שאלות בלבד (לכל שאלה – 25 נקודות).

1. מדדי פיתוח

- א. בטבלה שלפניך מוצגים ערכים של מדדי פיתוח בשש מדינות. מיין את המדינות לשלוש קבוצות, על פי רמת הפיתוח של כל מדינה. קבע את רמת הפיתוח של כל אחת מן הקבוצות, ונמק את קביעתך באמצעות שני נתונים מן הטבלה. (11 נקודות)

נתונים של מדדי פיתוח במדינות נבחרות

המדינה	תמי"ג לנפש (בדולרים)	תוחלת החיים (בשנים)	המועסקים בחקלאות (באחוזים)	משתמשי האינטרנט (באחוזים)
סנגל	2,100	60.5	77.5	8.3
סלובניה	28,700	77.6	2.2	56.0
דרום אפריקה	11,600	49.4	9.0	8.6
פינלנד	37,000	79.5	4.4	82.0
וייטנם	3,600	72.6	48.0	24.0
ברזיל	12,100	73.0	15.7	38.0

(מתוך האתר: www.cia.gov)

- ב. בחר בשניים מן המדדים המוצגים בטבלה, והסבר מגבלה אחת של כל אחד מהם לקביעת רמת הפיתוח של מדינה (סך הכול – שתי מגבלות). (8 נקודות)
- ג. מדד נוסף לרמת הפיתוח הוא מבנה הגילים של האוכלוסייה במדינה. הסבר איך מבנה גילים מבטא רמת פיתוח של מדינה. (6 נקודות)

המשך בעמוד 3 ◀

2. "טביעת רגל אקולוגית"

- א. עיין במפה שבנספח א המתארת את "טביעת הרגל האקולוגית" לנפש של מדינות העולם. ציין יבשת אחת שטביעת הרגל האקולוגית שלה גדולה במיוחד, ויבשת אחת שטביעת הרגל האקולוגית שלה קטנה במיוחד. (6 נקודות)
- ב. הסבר מהו הגורם העיקרי להבדל בטביעת הרגל האקולוגית בין היבשות שציינת בסעיף א. (9 נקודות)
- ג. הסבר מדוע חשוב לצמצם את טביעת הרגל האקולוגית, ותאר פעולה אחת הנעשית להשגת מטרה זו. (10 נקודות)

3. סחר עולמי

- א. בטבלה שלפניך מוצגים נתונים על היקף היצוא של סחורות ושירותים בעולם בשנים נבחרות. ציין את המגמה הבאה לידי ביטוי בנתוני הטבלה, והצג שלושה גורמים למגמה זו. (11 נקודות)

היקף היצוא של סחורות ושירותים בעולם

השנה	יצוא עולמי (במיליוני דולרים)
1953	84,000
1963	157,000
1973	579,000
1983	1,838,000
1993	3,676,000
2003	7,377,000
2012	17,930,000

(מתוך האתר: www.wto.org)

- ב. על פי התאוריה הכלכלית הקלאסית, הבסיס לסחר בין מדינות הוא היתרון היחסי שיש לכל מדינה.
- (1) הסבר את המושג "יתרון יחסי". (4 נקודות)
- (2) עיין באטלס, וציין יתרון יחסי אחד של אוסטרליה, המאפשר לה להשתלב בסחר העולמי. (4 נקודות)
- ג. יש הטוענים כי התרחבות הסחר העולמי פוגעת במדינות פחות מפותחות. הבא נימוק אחד לביסוס הטענה. (6 נקודות)

◀ המשך בעמוד 4

4. יישובים כפריים

- א. תאר שלושה גורמים שהשפיעו בעבר על המיקום של יישובים כפריים במרחב.
(9 נקודות)
- ב. בחר בשניים מן הגורמים שתיארת בסעיף א, והסבר את מידת ההשפעה של כל אחד מהם כיום.
(8 נקודות)
- ג. בשתי התמונות שבנספח ב נראים יישובים, כל יישוב מייצג דגם אחר של יישוב כפרי. עיין בתמונות, וציין איזה דגם של יישוב כפרי מוצג בכל אחת מן התמונות. בחר באחד מן הדגמים וציין יתרון אחד או חיסרון אחד שלו.
(8 נקודות)

5. משאבי אנוש

- א. הסבר כיצד משאבי אנוש משמשים זרז לפיתוח הכלכלה. (6 נקודות)
- ב. עיין בתמונות שבנספח ג. ציין את הסוג של מפעל התעשייה הנראה בכל אחת מן התמונות, ותאר שני הבדלים במאפיינים של משאבי האנוש הדרושים לכל אחד מסוגי המפעלים. (12 נקודות)
- ג. כלכלת יפן מבוססת בעיקר על משאבי אנוש. הסבר מדוע.
(תוכל להיעזר באטלס.) (7 נקודות)

6. עיור

בטבלה שלפניך מוצגים נתונים על האוכלוסייה בריכוזים העירוניים הגדולים בעולם, ב-1950 וב-1985 ותחזית לשנת 2025. עיין בטבלה וענה על הסעיפים א-ג.

הריכוזים העירוניים הגדולים ואוכלוסייתם בעולם בשתי תקופות זמן בעבר ותחזית לעתיד (במיליונים)

2025		1985		1950	
מספר התושבים	העיר	מספר התושבים	העיר	מספר התושבים	העיר
38.7	טוקיו	30.2	טוקיו	12.3	ניו יורק*
32.9	דלהי	15.8	ניו יורק	11.3	טוקיו
28.4	שנגהי	14.1	מכסיקו סיטי	8.4	לונדון
26.6	מומביי	13.4	סאו פולו (סאן פולו)	6.3	פריז
24.6	מכסיקו סיטי	10.4	מומביי	5.4	מוסקבה

* הנתון מתייחס לאזור המטרופוליני ניו יורק - ניו ארק

(מקור: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division)

- א. באיזו יבשת היו רוב הריכוזים העירוניים הגדולים בשנת 1950, ובאיזו יבשת צפוי שיהיו רוב הריכוזים העירוניים הגדולים בשנת 2025?
הסבר שני גורמים לשינוי הצפוי.
(10 נקודות)
- ב. בערים אחדות שבטבלה מתרחש תהליך של עיור יתר.
תאר שלושה קשיים שנגרמים מתהליך זה במרחב העירוני.
(9 נקודות)
- ג. בערים אחדות במדינות הפחות מפותחות הולכת ומתרחבת תופעת החקלאות העירונית.
תאר יתרון אחד וחסרון אחד של התרחבות תופעה זו.
(6 נקודות)

המשך בעמוד 6 ◀

7. תקלאות

לפניך שבעה היגדים הקשורים לחקלאות.

בחר חמישה מן ההיגדים, וקבע בנוגע לכל אחד מהם אם הוא נכון או לא נכון.

אם הוא נכון – הסבר את ההיגד.

אם הוא לא נכון – הסבר מה אינו נכון בהיגד.

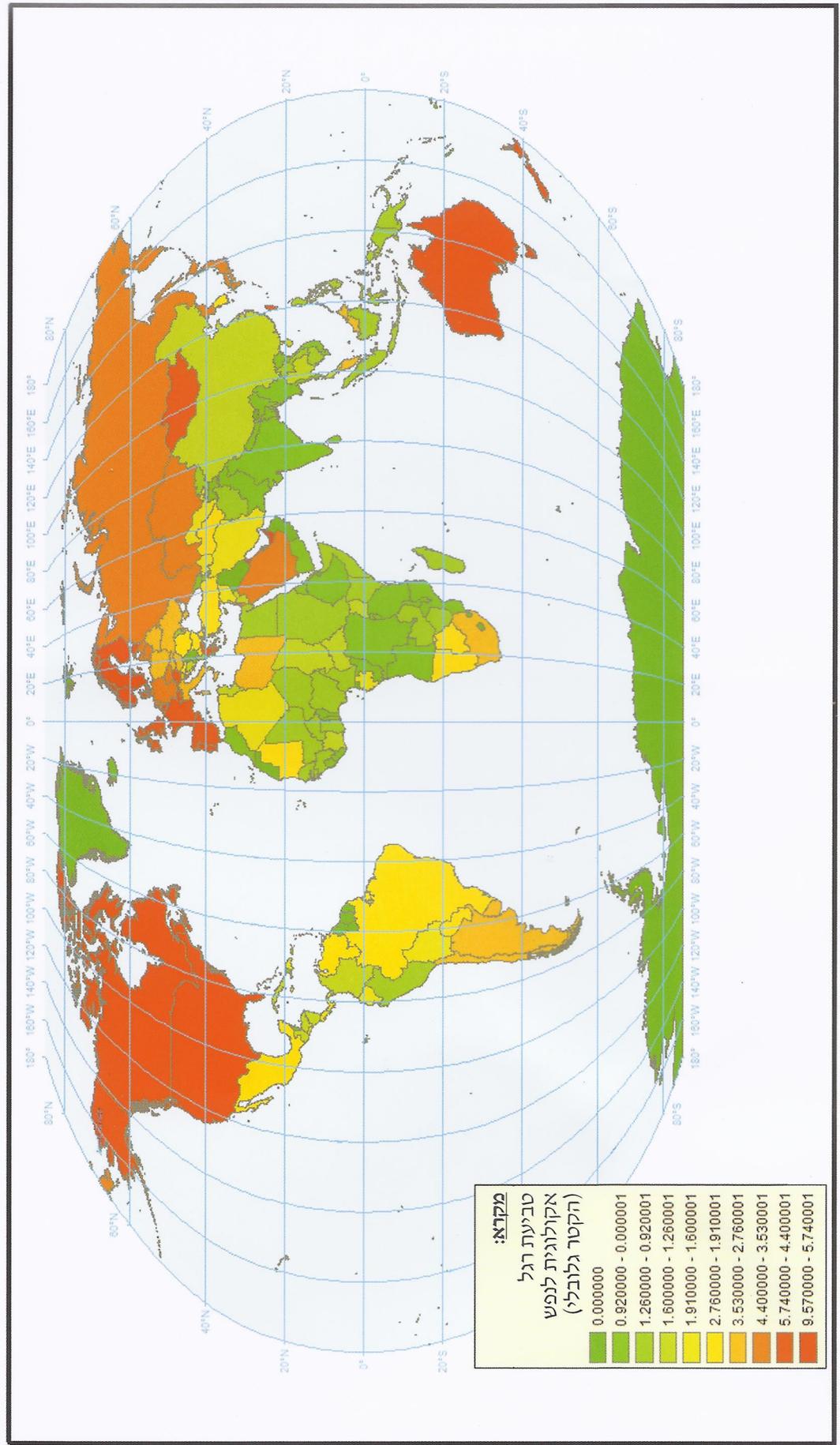
(לכל היגד – 5 נקודות)

- (1) במהלך המהפכה החקלאית הראשונה למדו החקלאים לתרבת צמחי בר ובעלי חיים.
- (2) חקלאות אורגנית היא סוג של חקלאות בת קיימא.
- (3) המטרה של "המהפכה הירוקה" הייתה לשמור על הסביבה במדינות הפחות מפותחות.
- (4) השקיה מרובה באזורים צחיחים עלולה לגרום להמלחת הקרקע.
- (5) המהפכה החקלאית השלישית האיצה את השימוש במיכון חקלאי, ובכך תרמה להגנה על הסביבה.
- (6) שיטת ההדברה המכונה "הדברה משולבת" היא ידידותית לסביבה.
- (7) בירוא יערות, המאפשר לפנות שטחי קרקע לחקלאות ולמרעה, מסייע לצמצום הכמות של גזי החממה בכדור הארץ.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

נספח א: מפה לשאלה 2 – טביעת רגל אקולוגית לנפש

נספח ב: תמונות לשאלה 4

الملحق "ב" : صورتان للسؤال 4

צילום: Adrian Michael
تصوير:

תמונה 1 / الصورة 1

צילום: Parthan
تصوير:

תמונה 2 / الصورة 2

נספח ג: תמונות לשאלה 5

الملحق "ج": صورتان للسؤال 5

צילום: Bmw Werk Leipzig
تصوير:

תמונה 1 / الصورة 1

צילום: Huff Post World
تصوير:

תמונה 2 / الصورة 2